

Redaktionelt forord

Velkommen til dette temanummer af Samfundsøkonomen om kriminalitet.

Kriminaliteten falder, uanset om man måler på anmeldelser eller spørger befolkningen, om de har været ofre. Samtidigt er der et bredt flertal i Folketinget for en ”tough on crime”-linje med hovedvægt på hårdere straffe.

Der er ikke meget, der tyder på, at en sådan linje vil skabe nævneværdig mindre kriminalitet eller færre ofre for kriminalitet.

I stedet viser dette temanummer, at der er andre – ikke spor ”soft on crime” – tilgange, som virkelig kan reducere kriminaliteten og dens mange omkostninger.

Østergaard Larsen påviser med elegant udnyttelse af de rigelige danske registre, at hvis man fremfor at idømme unge fængselsstraf i stedet udstyrer dem med en fodlænke med tilhørende spilleregler, så bliver de unge *markant mindre* kriminelle og i stedet bedre til at gennemføre en uddannelse. Hun påviser også, at en kriminel lavalder på 14 år, som var gældende i 19 måneder i 2010-11, medførte *flere* kriminelle unge. Unge eller måske rettere børn, der begår deres første forbrydelse, har bedre af at blive i deres skoler, familier og lokalsamfund end af at komme i kontakt med retsvæsnen.

At den almindelige borger spiller en positiv rolle, bliver fremhævet på anden vis af *Liebst, Philpot, Heinskou og Lindegaard*. De har gravet dybt og systematisk i politiets grundige afhøringer og indsamlede videooptagelser i forbindelse med gadevold. Hovedkonklusionen er, at mange tilskuere aktivt griber ind og neddæmper slagsmål og vold. Tilskuere er typisk hverken passive eller opildnende, men prøver med civil courage at forhindre forbrydelser. En ekstra glædelig konklusion er, at de mange modige tilskuere kun sjældent selv kommer til skade.

Kruize og Sorensen giver et overblik over indbrud i Danmark. Selv om antallet af indbrud falder, så ligger niveauet endog meget højt i international sammenhæng. Nogle af årsagerne er strukturelle, f.eks. at danskerne elsker at bo i fritliggende huse bag hække, hvilket giver noget nær optimale arbejdsbetingelser for indbrudstyve. Men *Kruize og Sorensen* fremlægger også en række stærke indikatorer for, at den lave opklaringsprocent – det vil sige risikoen for at blive opdaget og straffet – spiller en afgørende rolle og bør komme i fokus.

Kyvsgaard, van Mastrigt og Gade kommer med et eksempel på, at der politisk og administrativt faktisk lyttes til solide analy-

ser. Danmark har en model med konfliktrådsmedling, hvor offer, gerningsmand og mægler mødes. På grund af bestemte administrative krav har der været et element af tilfældighed, om hvorvidt medlingen er blevet iværksat eller ej. Ved at udnytte dette naturlige eksperiment er det påvist, at konfliktrådsmedling ikke reducerer tilbagefald i kriminalitet. Som følge af denne konklusion er der igangsat et randomiseret forsøg med ”restorative justice conferences”, hvor både gerningsmandens og offerets familie og netværk deltager, og der arbejdes med at aftale en bedre fremtid for gerningsmanden. Denne tilgang, hvor der igen trækkes på almindelige borgeres indsats, har i udlandet vist betydelige effekter i form af mindre tilbagefald til kriminalitet.

Kjær Minke viser, at strafomfanget i Danmark er betydeligt. Rigtigt mange borgere er årligt forbi fængselsvæsnen. Mange års politiske initiativer har igen og igen handlet om længere straffe, uagtet at det er en meget kostbar, ikke særlig human og frem for alt ikke forebyggende form for straf. Det er en særlig bekymrende tendens, at brugen af fodlænker falder, selv om denne strafform både er langt billigere og i modsætning til længere fængselsstraffe faktisk forebygger tilbagefald.

Hede tager fat på debatten om legalisering af hash. Erfaringerne fra udlandet peger på, at mulighederne for at reducere kriminaliteten gennem en legalisering kan være overraskende små. Samtidigt er der risiko for, at en legalisering i stedet ender i en kommerialisering, som vil medføre et langt større forbrug af hash, koncentreret blandt psykisk og socialt udsatte. Artiklen opstiller en række anbefalinger til en mere rationel hashpolitik med færre bivirkninger.

Endelig slutter *Hede* temanummeret af med en gennemgang af amerikanske erfaringer med et gøre straf sikker, hurtig og mild, fremfor hård. Denne på en gang humane og samtidig meget konsekvente logik er anvendt over for spritbilister, personer, der har begået vold i beruset tilstand, eller personer, som er prøveløsladt efter en dom for narkokriminalitet. De udstyres med fodlænke og en dom om at holde sig ædru eller clean i fire-seks måneder. Overtrædelser, der automatisk registreres af avancerede fodlænker, medfører omgående sanktion. Men den kan være så mild, som at man skal overnatte i arresten, hvorefter man løslades igen. Hvor denne type sanktioner er udrullet i lokalsamfund over alkoholrelateret kriminalitet, har det medført målbare fald i kriminalitet og dødelighed i *den samlede befolkning*, hvilket er ekstraordinært kraftige effekter af en enkelt retslig intervention. Desværre har resultaterne været langt mindre overbevisende inden for narkoområdet. Artiklen

drøfter muligheder for at indføre sikker-hurtig-mild-logikken i Danmark.

Så der er ikke alene høge og duer i kriminaldebatten, men efterhånden også en del ugler. Der er mange muligheder for at begrænse kriminaliteten, hjælpe ofre og skabe et mere lovlydigt liv for tidligere gerningsmænd. Og der er stor folkelig og professionel interesse for at bidrage. Men artiklerne understreger

også vigtigheden af, at ideer og politikker evalueres med solide metoder i praksis. Djævelen gemmer sig ofte i detaljen, så det kan tage flere forsøg, før man rammer rigtigt. Selv ugler kan sætte kløerne forkert. Men mulighederne for en mere human, effektiv og billigere kriminalpolitik er der mange af.

Anders Hede
Redaktør af temanummeret